

Културна политика

Текст: Јована Папан

Гусле – сироче сукцесије

Уколико би неки светски путник, у потрази за још неоткривеним бисерима данас актуелног "етно-еко" туризма, случајно ових дана набасао на сателитски програм државне телевизије Црне Горе, а онда, опчињен дјевичанском љепотом њене природе решио да је и посети, вероватно би на зиду просечне црногорске куће очекивао да угледа онај познати музички инструмент, толико специфичан за њену културу. Он међутим, не би очекивао гусле, као што би неко неупућен могао претпоставити.

Много је вероватније да би очекивао да угледа најновији симбол самобитне црногорске културне баштине, и неправедно запостављени бисер монтенегринског мелоса - тамбуру. Тамбурашка музика се последњих месеци на црногорској телевизији емитује буквално од јутра до мрака, и онај наш странац са почетка приче са разлогом би помислио, да је откако је свијета и вијека, сваки црногорски ђетић рођен са тамбуром у ручицама.

Пошто је успостављањем независне црногорске државе, практично окончана ударна фаза дугогодишње медијске кампање која је имала за циљ да формулише и учврсти старе и нове топосе самосвојног црногорског националног идентитета, најзад је дошло време када документарце о злочинима немањихких и других великосрпских тлачитеља, могу да замене неки мало лаганији садржаји. Коначно су и креатори културне политике добили прилику да приону на завршно полирање и гланцање из пепела рођеног аутентичног монтенегринског мелоса. Тамбурашке сеансе, у комбинацији са букетима "изворних" црногорских староварошких балада и романси, изгледа да би требало да послуже разбијању постојећих културних матрица (из времена када је «увек туђе било боље»), и да кроз музичко путовање у прошлост у потрази за заборављеним националним благом, обезбеде неку културнију и цивилизованију будућност. Но у ту будућност, како се недавно могло прочитати у подгоричким Вијестима, боље је не понети гусле – ту тужну оставштину једног противисторијског племена које је залутало у времену и простору, тај музички "тигањ" који служи ратовању на страни зла, а никад службовању на страни добра (Радовић, 17.08.06).

Откуда, многи необавештени ће се запитати, Црној Гори тамбураши? По сведочењу Руждије Крупе, пљеваљског песника и аутора легендарне песме "Сви пљеваљски тамбураши" («Сви пљеваљски тамбураши, свирајте ми пјесме тужне...»), тамбуру су донели у Пљевља војници из Војводине у време анексије БиХ, када је половина овога

града припала Аустрији (Глас јавности , 03.01.2001). Зрно традиције које је тада посејано, полако се развијало и напоскон процветало - ансамбл "Пљеваљски тамбураши" основан је 1954. године, а временом је, како се може сазнати у једном приказу њиховог албума, тамбура у овом крају "уздигнута на ниво националног инструмента" , а оригинални, "пљеваљски севдах" на истом је фону као и онај сарајевски, само "обојен колоритом амалгама црногорског крша и питомине која израста само на том истом кршу" (World of music , www . barikada . com) .

Интересантно је да су данас, у тренутку у коме се благословом подгоричког Горатона најзад спасавају од заборава, тамбураши у Црној Гори заправо далеко популарнији него у својој прошлости, када су их у томе далеко надмашивали фолк певачи, и наравно, гуслари овог краја.

На бранику заједничке државе

Мада гусле и даље, као и некад, уживају славу у овим крајевима, то им ипак неће много помоћи да их заволе идеолози црногорске нације, који се труде да обнове слику посебног, од Срба одвојеног националног идентитета. Незгода је у томе, што се у владајућем гусларском епском дискурсу пречесто помињу Срби, српска дика Црна Гора и томе слично, као на пример у следећој песми Бранка Радичевића која је заживела међу гусларима:

«Црна Гора, поносито стење,
круне српске ти драго камење...»

(О постању Црне Горе)

Такође, чињеница је да су се гуслари у протеклом периоду отворено заступали идеју заједничке државе и српског идентитета Црногораца - активно су учествовали и у завршници унитаристичке референдумске кампање, и својим наступом отворили скуп црногорских држављана у београдском Дому Синдиката марта 2006. године. Подршка гуслара заједничкој држави није од јуче - још осамдесетих година 20. века, како наводи Иво Жанић, гусле су се ставиле у службу националног јединства Србије и Црне Горе, а један од гуслара (и универзитетски професор из Београда) Момчило Лутовац, посветио се писању епова у којима "раскринкава" заговорнике црногорске независности и државности (Иво Жанић, Преварена повијест. Гусларска естрада, култ хајдука и рат у Хрватској и Босни и Херцеговини 1990-1995, Дуриџух , Загреб , 1998.) .

Са друге стране, у односу на гусле - које носе тешко бреме "антидукљанске" и "антимонтенегринске" симболике, тамбура има прилично чисту биографију (бар када је актуелни политички контекст у питању), што свакако одговара црногорским политичким елитама. Што је још боље, тамбура у исто време може да буде перцепирана и као симбол алтеритета (у односу на «српске гусле»), и као симбол блискости и отварања ка другим драгим културним просторима Балкана – нпр. суседној Босни или Хрватској, које тамбуру односно тамбурицу држе за националне симболе.

У унутрашњој политичкој комуникацији између присталица и противника независности Црне Горе, гусле су током година кампање често биле предмет вербалних обрачуна. Како преноси Иван Чоловић у фељтону "Све те гусле", занимљива полемика се водила између митрополита Српске Православне Цркве у Црној Гори Амфилохија Радовића и члана Дукљанске академије наука Сретена Петровића: на изјаву митрополита да се "неће моћи у Европу без српских гусала", Сретен Петровић одговара да је тај "прастари западноазијски инструмент... главна полука амфилохијевске свијести на прагу трећег миленија", и да: "Академици ДАНУ, наравно, не поричу гусле, него професионализоване данашње гусларе... њихово ретроградно, митоманско, ратнохушкачко гуслање и "гусарење" по геноцидним (раз)бојиштима двадесетог вијека..." (И. Чоловић, "Све те гусле" Данас, 05.01.2006., www.danas.co.rs)

Монтенегрина, дигитална библиотека црногорске културе на Интернету (www.montenegrina.net) изнашла је дипломатско решење. На веб-страни посвећеној црногорском музичком благу налази се и шест гусларских песама, али све са несумњиво црногорском тематиком – нпр. "Удаја принцезе Јелене Петровић", "Црна Гора мајко мила" или "Живјела нам Црна Гора" Додуше, у пропратном тексту о гуслама поткрао се неким чудом и цитат познатог некадашњег гуслара из Црне Горе Петра Перуновића - Перуна, у коме он гусле назива "српском лиром".

«Турбо» гусле

Данашњи спор око гусала у Црној Гори, само је последња у низу епизода које су уследиле током последњих деценија на простору Балкана, а којима је био циљ успостављање засебних и самосвојних културних идентитета свеже одржављених нација. А у тим новим идентитетима било је све мање простора за гусле, без обзира на то (или баш због тога) што су гусле кроз историју биле «општа својина» скоро свих балканских народа.

Парадоксално је да је спор око тога чије су гусле сада коначно стигао баш у Црну Гору,

митску «колевку гусала», и то баш због савремене гусларске «естраде» која је из Црне Горе и започела своју транзицију у масовну културу. Овде је гусларска традиција најпре почела да се трансформише и прилагођава новим околностима – писмености и утицају писане књижевности. Под овим утицајима, прве «пјесме на народну» стварају владике Петар И и Петар ИИ, уводећи у епску песму израз својствен индивидуалистичком песништву. Ове песме су ипак биле довољно блиске народној епици, па их народ прихвата као своје, и за њима песме у народном стилу стварају и многи други. Од средине 19. века, путем књига и брошура, права поплава писаних епских хроника у народном стилу шири се по Црној Гори и изван ње (Ј. Деретић, Српска народна епика, 293). Репертоар гуслара временом постаје све разноликији – поред «класичне редакције» тј. песама забележених у устаничком периоду, ту су и разне поетске творевине књижевника, али и «гусларско новинарство» - песме сведене на пуко хроничарско препричавање догађаја (И. Чоловић, Бордел ратника, XX век, Београд, 2000., 23).

Епика је брзо ухватила корак са временом, и нове песме почеле су да се испевавају у римованим двостиховима. Овај «модернизам» се толико укоренио, да се данас и стари епски садржаји препевавају, преоблаче у рухо риме и савременог језика (В. Минић, Домаће и руске теме 2, Подгорица, 2001., 35). А уз модерне текстове ефектно се уклапа и «турбо» стил гуслања, како гуслари међу собом називају савремени начин извођења песама који се ослања на ефектно, врло гласно и врло брзо, «агресивно» певање, уз обавезно озвучење које је појачано до краја.

Последњих деценија гуслари се све више певају песме у осмерцу, уз гусле се певају тужбалице, свирају кола, па чак и лирика уз гусле наилази на одличан пријем код публике. Плоче са гусларским «највећим хитовима» имале су осамдесетих година огромне тираже, од 500,000 примерака, као легендарна «Мојковачка битка» Бошка Вујачића, или чак 750,000 примерака као песма «погибија Бранке Ђукић» у извођењу Божидара Ђукића. На аудио-касетама, поготову оним новијим, могу се чути и песме које су додатно студијски «обогатене» разним звучним ефектима – црквеним звонима, ударом грома, звуцима ратних разарања, тужењем, секвенцама одсвираним на другим инструментима, а у песму се често уводи и наратор (Д. Големовић, «Савремени облици певања уз гусле у Србији и Црној Гори», Балкан Епиц. Сонг, Хистору, Модерниту, (у штампи)). Песма о убиству Павла Булатовића, министра војске, коју је за ту прилику испевао гуслар Божо Ђукић из Васојевића, биографског је карактера, а уз певање уз гусле у песму је укомпоновано и «оригинално» тужење једне жене снимљено током сахране и четрдесетодневног помена, као и лелекање - мушки облик тужења за мртвим (Д. Големовић, «Савремени...»).

Само ваља да се обгрлимо..

Као што је већ поменуто, гусле као инструмент нису у прошлости имале националну или верску конотацију, већ су једнако припадале и православном и католичком и муслиманском живљу. Разлика је обично читавала локалне идентитете – сваки крај је имао своје јунаке – или је била у томе ко у гусларској песми побеђује, хришћански или муслимански јунак (Д. Големовић, "Савремени .. "). Двдесетих година 20. века, према сведочанствима путника кроз Босну, било је уобичајено видети у Сарајеву православца како части новчићем слепог муслиманског гуслара који пева испред џамије (Божидар Језерник, "Еуропеанизацион оф тхе Балканс", Урбан Муџиц ин тхе Балканс, Асмус, Тирана, 2006., стр . 28) .

Првобитна "мултинационалност" гусала, по речима Ивана Чоловића, "раније није престављала већу сметњу њиховом функционисању као симбола идентитета појединих нација" (И. Чоловић, Данас, 4.01.2006) – пре свега зато што је у то време стварања независних балканских држава и касније у време формирања Југославије, кроз гусле потенцирана међусобна блискост јужнословенских народа. У време док су идеолози политичког уједињења јужних словена радили на уздизању гусала до статуса "државног" инструмента "кроз који проговара душа југословена" (И. Чоловић, Данас, 31.12.2005.), спевано на стотине епских песама које су имале да актуелизују тему заједничког порекла и судбине јужнословенске браће:

"..Слобода је слатка само онда,
кад је тече сам и цео народ,
туђин му је нигда дати неће.
Зато братства траж међ браћом својом:
у Србији и Македонији
и у Босни и Херцеговини,
и јуначкој оној Гори Црној,
у Банату, Бачкој и у Срему,
у Хрватској и у Славонији,
Далмацији и далекој Крањској
и Бугарској братској домовини –
ту је братство што свуд једно срце,
само ваља да се обгрлимо.."
Јован Драгашевић, 1859
«...Срби браћо, Хрвати, Словенци,
од старине једне мајке синци,
једне крви једнога језика,
од словенског рода племенита.

Од како смо на Балкан пријешли,
у петоме и шестом вијеку,
из словенске заједнице старе,
ко три гране од једнога стабла...»

Петар Перуновић (Мирко Добричанин, Гуслар Перун, Интерпресс , Београд, 2002., стр. 18.)

Тек током двадесетог века, и то нарочито на његовом бурном крају, око гусала почињу да се кристалишу засебни етнички идентитети. Један од првих примера разбијања заједничког идентитета гусала наводи Матија Мурко још тридесетих година 20. века, када извештава да се код неких Муслимана појавила одбојност према гулама, као српском инструменту (Д. Големовић, "Савремени...")

Политика као судбина

Изгледа да гусле и епска песма никако нису могле да избегну политизацију, јер осим што препричавају, оне неминовно и тумаче смисао историјских или актуелних догађаја. Фолклорна форма, уопште узевши, врло је афирмисано оружје политичке борбе, нарочито у друштвима са преовлађујуће архаичним, митским поимањем света - тек када се јаве у некој фолклорној форми, политички митови задобијају пуни легитимитет - као «глас народа» (И. Чоловић, Политика симбола, XX век, Београд, 2000., 16)

Гусле су још у средњем веку афирмисале своју улогу политичко-пропагандног медијума. Протерани српски гуслари у 16. веку посећивали су стране племићке дворове и певали о трагичној судбини српског народа, што је тада називано «српским начином» (А. Гојковић, Историјски пресек друштвене улогенародних музичких инструмената у Срба , ГЕМ бр. 4, Београд, 1984., стр. 125). У новијој историји (20. век) забележени су бројни примери њихове политичности - осим што је мобилизаторска снага гусларских песама коришћена за подизање устанака, прикупљање добровољаца за фронт, било је чак случајева да су се и програми политичких странака састављали у десетерцу (М. Мурко, Трагом српско-хрватске народне епике, Загреб, 1951).

Деведесетих година прошлог века могле су се чак чути и тврдње, како се љубав према десетерцу налази забележена у нашем генетском коду (И. Чоловић, Политика симбола, стр. 25), а било је и предлога да се формирају гусларске јединице које би дејствовале на фронту: «Сви југословенски и црногорски гуслари треба да пођу на фронт и организују

посебну јединицу која ће дејствовати, не само наоружањем, већ и пјесмом уз гусле» (председник удружења гуслара «Свети Петар Цетињски»)

"Гуслари" или "гуслачи"

Т оком последњих ратова , епски десетерац представљао је главни "фолклорни медијум" политичког мита не само на српској, већ и на хрватској страни. Гусле се на обе стране појављују као "заштитни знак" нација, а теме које се обрађују су сасвим сличне, осим што су улоге измењене. Хрватски гуслар Миле Крајина који је 1990. године на прослави хрватске независности заузимао почасно место поред Фрање Туђмана, у својим домољубним песмама опевао је страдања хрватског народа и неправедност Европске заједнице према Хрватској:

"...Европо, ти проклета била,
што си Србим злочин дозволила..."
"..Хрвати су слични Жидовима,
прогоне их слично вијековима..."

(И. Чоловић, Злоупотреба митова , Радио-мост)

Још у време НДХ гусле су нашле у инвентару хрватских националних симбола, па и почетком деведесетих није било тешко освежити ову митску потку, у циљу легитимизације самосталне Хрватске државе. Међутим, како примећује Иван Чоловић, пошто су послужили сврси у домовинском рату, гуслари су последњих година у Хрватској гурнути на маргину, а Милету Крајини и његовим десетерцима данас се углавном подсмевају, или како је рекао један хрватски новинар: "гуслари и гуслање у модерној су Хрватској еталон спрдње или страхопоштовања (већ према идеолошким укусима)» (Невен Јовановић, Радио Хомер Ђемаил , www.зарез.хр). Изузетак представља регион Далматинске загоре, горштакча оаза и хрватска динарска "постојбина" гусала, где се на гусле и даље гледа као на националну светињу.

Ова "хоћу-нећу" историја односа према гулама у Хрватској имала је и раније епизоде. Још до првих деценија 20. века, гусле су заузимале видљиво место у готово свакој кући по далматинским острвима и приобаљу – важни центри су нпр. били Макарска, Задар, Хвар и Корчула. А онда је наступио период у коме је гусларско наслеђе потиснуто на рачун конструисања специфичног «медитеранског» културног идентитета, који се позива на вековни контакт са италијанском културом, па су се чак и градови у залеђу, попут Сиња

или Имотског, где традиција клапског певања, мандолине и канцоне никада раније није постојала, посветили неговању такве музике. И деведесетих година дошло је опет до сличног процеса, «медитеранизације» Хрватске, како то назива етномузиколог Сванибор Петан. У потрази за новим, европским идентитетом, власт и медији (на телевизији, у школским уџбеницима) почели су да форсирају искључиво панонски и јадрански музички идиом, док је динарски елемент (коме припадају и гусле), као примитиван и недовољно модеран, на све могуће начине порицан, и препуштен источним суседима (Сванибор Петан, «Тхе Цроатс анд тхе цуестион оф тхир Медитерранеан мусицал идентиту», ЕОЛ 3, ресеарцх.умбц.еду/еол/3).

И Бошњаци, поред повременог истицања "немерљивог доприноса" бошњачке епике светској фолклорног баштини, све мање воле да сматрају гусле својим инструментом, највише због тога што су, како каже Чоловић, "Срби у Босни стекли велику предност у рату за монопол над симболом гусле" (И. Чоловић, Данас, 05.01.2006.) Међутим, и у Републици Српској као да дувају неки нови ветрови, бар судећи по ономе што се могло недавно прочитати у листу «Гусле». Поводом 20. Фестивала гуслара Србије, Црне Горе и Републике Српске, одржаном на Палама октобра 2005., председник Савеза гуслара Републике Српске, изјавио је да са жаљењем примећује како "за овај фестивал Влада није нашла за сходно да припомогне, што није био случај са претходним манифестацијама овакве врсте ранијих година". На питање да ли је по среди неспоразум са међународним представницима, одговара: "Више нама бране наши "Ејфоровци" него страни. Да би се неко на неки начин оправдао, да би испао "савремен" пред међународним представницима, спремни су да иду до те границе да сматрају да гусле треба забранити као инструмент, јер наводно шире мржњу." (Гусле, бр. 22, април 2006., стр. 34).

Аутентично српско наслеђе

У српској јавности, после политичких промена 2000. влада такође нека врста амбивалентног односа према гулама. Са једне стране, у склопу дистанцирања од политичког наслеђа Милошевићеве владавине, гусле се препознају као инструмент идеологије национализма, примитивизма, радикализма, агресивности и великосрпске пропаганде. Широкој публици данас више одговарају традиционални жанрови са мање оптерећеним садржајем, који модернизацијом и уз разне "захвате" настављају да егзистирају као "етно" или ворлд мусиц . Гусле се, додуше понекад појављују у споју са модерним, "урбаним" звучним обрасцима, као у песми Рамба Амадеуса, али то су ретки случајеви, на нивоу експеримента.

Са друге стране, на простору Србије, али и у Црној Гори и Републици Српској, егзистира

читава једна паралелна култура која гусле и епску песму држи на нивоу популарности који, како каже етномузиколог Димитрије Големовић, повремено прети чак да угрози и турбо-фолк музику. Мада су и у прошлости постојала организована окупљања гуслара (нпр. такмичења у време краљевине Југославије), прво гусларско друштво основано је 1961. године у Сарајеву, и својим деловањем подстакло је оснивање друштава широм Југославије. Тренутно међу Србима постоји близу 60 друштава гуслара, сврстаних у три републичка савеза и обједињених у савез гуслара популарно назван Савез гуслара српских земаља (Н. Попара, "Свима како радише, гусле по заслуги пресудише", Гусле бр. 10, март 2001., стр. 4). Ако још додамо да у раду ових друштава учествује скоро 4000 чланова (Л. Радовановић, Епска поезија и гусле, Зенит, Београд, 2000., стр. 102), јасно је да је у питању веома распрострањена и "жива" традиција.

А та традиција, гусле и епска песма неоспорно су аутентично српско наслеђе, како се на пример може прочитати и у листу Савеза гуслара: "То што су се гусле у прошлости, а данас већ сасвим ретко, могле сусрести код неких других народа, значи да су их они преузели од Срба, а никако не значи обрнуто... јер је тешко наћи појаву и изум који би више од гусала одговарала српском духу, као калуп одливку, и у толикој мери били utkани у њихову свест и духовну традицију" (Љубомир Зуковић, "Епска песма и певање", Гусле, бр. 22, март 2006, стр. 37).

Са тиме се слаже и сама епска песма, судећи по десетерачким стиховима о постању гусала, које у једној репортажи преноси "Глас јавности":

"Негде Србин сакривен у гори,
право чудо измисли и створи,
јаворово дрво те отеса,
ископа га и кожом подапе,
а на њега коњску длаку запе..."
("Најбоље су гусле са јачином појачала", 06.07.2006.)

Сви су Срби Младићева гарда

Оно што је највећи проблем у рецепцији гусала у Србији данас, када су међу главним "мантрама" домаћег политичког дискурса сарадња са Хагом и европске интеграције, јесте чињеница да су се многи гуслари ставили у службу "епске одбране" хашких оптуженика, пре свега Ратка Младића и Радована Караџића., при чему су их, како Чоловић каже, "из косовског циклуса пребацили у хајдучки, славећи их као легендарне одметнике" (Данас,

6-8.01.2006.). Обавезни моменат је паралела са историјско-митским јунацима из прошлости, на пример са хајдуцима или Дражом Михајловићем. На фестивалу песама о Караџићу, одржаном 2004. године у Шулама код Пљеваља, могли су се чути и следећи стихови:

"Нека цело српство чује,
с` Романије хајдук поручује,
српски хајдук Дели Радоване..."

или:

"Све одавде преко Романије,
свуд су страже онога што траже,
а пароле кога Срби воле.

Радоване, бојиш ли се кога?

"Само бога и више никога"

Романијо, горо над горама,
поздрави нам брата Радована..."

("Фестивал песама о Караџићу", Глас јавности, 23.07.2004.)

Слично се разрађује и мотив одметништва Ратка Младића, кога крије читав српски народ:

"Душмани би жељели да знају,
гдје те Срби и сада виђају,
али не зна цијела хашка банда,
сви су Срби Младићева гарда (...)
Откад Ратка по планини траже,
сваки Србин спрема се за страже,
Ој, Младићу, само нас позови,
сви су спремни твоји соколови."

(www.tportal.hr)

Челници савеза гуслара, као институције која настоји да гулама обезбеди угледно место у широј заједници, свесни су да овакве песме изазивају јако неповољан одјек у јавности. Због тога се труде да "ишчупају" гусле из дневно-политичког контекста. Последњих година води рачуна о томе да се о Караџићу и Младићу не пева на фестивалима и ревијама у њиховој организацији, а уведене су и пропозиције које на такмичењима гуслара дају додатне поене онима који певају старе песме, рецимо оне из Вукове збирке. Међутим, као што је одувек и било, највеће интересовање код публике побуђују баш песме са савременом тематиком. Последњих година најбоље су се продавале касете са насловима типа: "Угашена косовска огњишта" (тираж од 230,000 примерака), "Зло ти јутро, Црна Горо", "НАТО крвожедници и Србија", «Председник» (Слободан

Милошевић), "Слободан Милошевић од Газиместана до Хага", «Два Вожда» (Карађорђе и Караџић), «Десант на Радована» итд. Огромну продукцију песама о Младићу и Караџићу и даље је тешко «гурнути под тепих», будући да свако ко зажели, врло лако може доћи до њих, било преко аудио касета, било преко Интернета – постоји нпр. веб-сајт са текстовима песама о Радовану ([www . србијаземљахероја . цом / радован . хтм](http://www.srbijazemljaheroja.com/radovan.htm)), а са мреже се могу "скинути" и звучни примери у mp 3 формату (www.youtube.com).

“ Духовна снага надлазеће гусларске младости ”

Истина је, да се званична Србија, када је у питању њен национални инструмент, ипак последњих година дефинитивно определила за трубу. Фестивал трубе у Драгачеву постао је манифестација од националног значаја, а «тотално лудило» које се у Гучи може искусити, постао је најважнији стратешки производ « маде ин Србија ». Како Чоловић примећује, земље Балкана данас у свет покушавају да пошаљу једну умивену музичку варијанту позитивне слике Балкана, као идиличног, питорескног или страсног и дивљег места, разбарушеног и необузданог, «али на један пријатан и миран начин». Ова музика «жели да посведочи о томе да Балкан није позорница неслоге, трвења, мржње.. него, супротно, сва у знаку прожимања, мултикултуралности» (И. Чоловић, «Зашто се дичимо Балканом» , Данас, 1-2.10.2005.). Због тога домаћи стратеги ре-брендирања, који покушавају да из глава људи широм света избришу лош имиџ Србије повезан са национализмом, бомбама и ратом, бирају онај производ који, за разлику од гусала, асоцира на нешто веселије.Најзад, нема бољег примера за нову, помало сирову али безазлену Србију од помамног и заглушујућег урнебесног блесавила Гуче - српског трубачког Вудстока.

Али ни гусле се не дају. Свако ко је посетио неку гусларску приредбу последњих година, могао је да примети да како међу извођачима, тако и међу публиком, упадљиво расте проценат младих људи, чак и деце. Гусларска естрада већ има неколико «тинејџерских» гусларских звезда, а двадесеттворогодишњи требињски таленат Милош Шегрт, познат по хитовима «Мајци Радована Караџића» и «Рањено Косово», за собом већ има неколико титула и издатих албума. Но има и оних много млађих, чије време тек долази и чији дар тек чека да се размаше. На гусларској вечери одржаној фебруара 2005. године на Коларцу, наступио је и седмогодишњи гуслар Радомир Лакетић, а у листу "Гусле" пренета је атмосфера његовог наступа:

"..Косово је српски завјет свети
не смију га Шиптари узети,
Радомир ће Косово да брани,
са гуслама као Србин прави..."

« - запјевао је Радомир и доживио ватрене овације београдске публике, која осјећа духовну снагу надлазеће гусларске младости кроз овог даровитог дечака» (Гусле бр. 20, април 2005, стр. 47):

Можда са трубом започињемо 21. век, али гусле још неће у музеј. Нису баш чедо данашњих власти, али се и као сироче добро сналазе. Судаћи по младим снагама, сасвим је могуће да ћемо са гулама и у следећи век – а до тада има времена... можда и оне постану «српски бренд»?

Izvor> http://starisajt.nspm.rs/kulturnapolitika/2006_papan_gusle.htm